

ANUARI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

Anna Villarroya

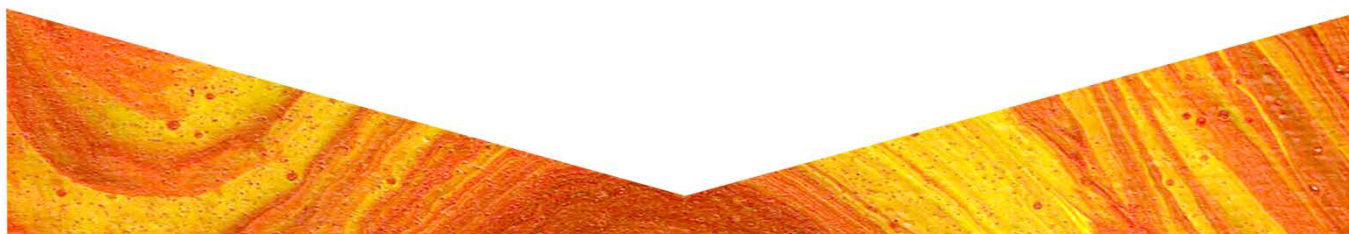
annavillarroya@ub.edu

Universitat de Barcelona

**ESTUDIS I RECERCA
SOBRE EDICIÓ I HÀBITS LECTORS
A CATALUNYA (2018-2019)**

**ESTUDIOS E INVESTIGACIÓN
SOBRE EDICIÓN Y HÁBITOS LECTORES
EN CATALUÑA (2018-2019)**

**STUDIES AND RESEARCH
ON PUBLISHING AND READING HABITS
IN CATALONIA (2018-2019)**

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

La producció científica en l'àmbit de l'edició i hàbits lectors a Catalunya ha seguit l'evolució positiva dels anys anteriors. A més de les estadístiques anuals elaborades directament o encarregades per les administracions públiques i agents rellevants del sector, cal destacar la producció de grups i centres de recerca a Catalunya. És especialment destacable el nombre de tesis que s'han llegit al llarg de 2018 en les universitats catalanes i que tenen com a objectiu l'anàlisi del sector editorial o dels hàbits lectors, especialment dels col·lectius d'infants i adolescents. Cal fer de nou esment de la importància que tenen aquests estudis en la presa de decisions informades tant per part dels agents públics com privats.

La producción científica en el ámbito de la edición y hábitos lectores en Cataluña ha seguido la evolución positiva de los años anteriores. Además de las estadísticas anuales elaboradas directamente o encargadas por las administraciones públicas y agentes relevantes del sector, cabe destacar la producción de grupos y centros de investigación en Cataluña. Es especialmente destacable el número de tesis que se han leído a lo largo de 2018 en las universidades catalanas y que tienen como objetivo el análisis del sector editorial o de los hábitos lectores, especialmente de los colectivos de niños y adolescentes. Hay que hacer de nuevo mención de la importancia que tienen estos estudios en la toma de decisiones informadas tanto por parte de los agentes públicos como privados.

The scientific output in the field of publishing and reading habits in Catalonia has continued the positive trends of previous years. In addition to the annual statistics (either prepared directly or commissioned by government offices and stakeholders in the sector), it is worth stressing the output of research groups and centres in Catalonia. Particularly noteworthy is the number of PhD theses read at Catalan universities in 2018 that focus on the publishing sector or reading habits, especially among children and adolescents. We underline the importance of these studies in helping both public and private stakeholders to make informed decisions.

PARAULES CLAU:

Estudis, Recerca, Literatura infantil i juvenil

PALABRAS CLAVE:

Estudios, Investigación, Literatura infantil y juvenil

KEYWORDS:

Studies, Research, Children's and young adult literature

REBUT

27/02/2020

ACCEPTAT

11/03/2020

1 PRESENTACIÓ

Al llarg dels anys 2018 i 2019, s'ha seguit l'evolució positiva dels anys anteriors pel que fa a les activitats de recerca i difusió del coneixement. D'una banda, s'han centrat en el coneixement i l'anàlisi dels hàbits i les pràctiques de lectura de la població catalana, amb una atenció especial al grup d'infants i adolescents i, d'altra banda, en el sector editorial. En concret, s'ha seguit amb l'anàlisi actual de les principals magnituds econòmiques del sector, però també des d'una vessant més històrica relativa a l'intercanvi internacional de llibres i altres impresos. Igual que en edicions anteriors d'aquest anuari, el capítol que ara es presenta s'estructura en cinc grans blocs: en el primer, s'esmenten els estudis entorn a l'activitat editorial a Catalunya i als hàbits lectors de la població catalana. En aquest mateix apartat es fa referència als grups i programes de recerca, així com als projectes i tesis doctorals defensades els anys 2018 i 2019 a Catalunya sobre alguna de les temàtiques considerades. El segon bloc està enfocat a les activitats de difusió i divulgació d'aquesta recerca. En concret, es recullen els principals congressos, seminaris i reunions científiques, i també els premis i exposicions que s'han produït al voltant de l'activitat editorial i el foment de la lectura a Catalunya. En el tercer bloc es detallen les publicacions més rellevants en els àmbits de l'edició i els hàbits lectors. En el quart bloc s'inclou una bibliografia seleccionada de tot tipus de documents sobre l'activitat d'edició i els hàbits lectors i, finalment, es presenten breument les tendències més destacables del sector en els dos anys considerats.

Al llarg dels anys 2018 i 2019, s'ha seguit l'evolució positiva dels anys anteriors pel que fa a les activitats de recerca i difusió del coneixement

2 ESTUDIS I RECERCA

2.1 Informes i estudis

Com en edicions anteriors de l'ANUARI, una part important dels informes i estudis tenen periodicitat anual. Això permet fer-ne un seguiment al llarg del temps i veure quina ha estat l'evolució de l'edició i els hàbits lectors a Catalunya. Entre els informes i estudis que s'han publicat al llarg dels anys 2018 i 2019 entorn a l'edició cal destacar els següents:

- Cubeles, Xavier (2019). «El llibre». A: Civil i Serra, Marta; López, Bernat (ed.). *Informe de la comunicació a Catalunya 2017-2018*. Bellaterra: Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona; Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Difusió, p. 227-

L'evolució al llarg dels anys 2017 i 2018, mostra una continuïtat en la recuperació econòmica del sector

240. (Col·lecció Lexikon Informes; 5). ISSN 2014-2773. Disponible a: https://incom.uab.cat/informe/download/2017/informe_2017-2018.pdf

Com en edicions anteriors d'aquest informe, en aquest capítol s'analitzen l'edició, la comercialització i la difusió de llibres, així com les polítiques públiques d'impuls al sector. El capítol, que presenta l'evolució al llarg dels anys 2017 i 2018, mostra una continuïtat en la recuperació econòmica del sector. En concret, s'ha donat una evolució positiva de la xifra de títols editats anualment a Catalunya i de les exportacions de les editorials catalanes. Pel que fa a les polítiques públiques, hi ha hagut una davallada de la despesa del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya en l'àmbit de les biblioteques i de les lletres (fins al 2016, que és el darrer any de què es disposa de les dades).

- Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2018). *Estadístiques culturals de Catalunya 2018*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.
<https://dadesculturals.gencat.cat/web/.content/sscc/gt/arxius_gt/Estadistiques-culturals-de-Catalunya-2018.pdf>.

Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2019). *Estadístiques culturals de Catalunya 2019*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.
<https://dadesculturals.gencat.cat/web/.content/sscc/gt/arxius_gt/Estadistiques-culturals-de-Catalunya-2019.pdf>.

Aquesta publicació recull una selecció de les dades estadístiques més rellevants sobre el sector de la cultura i la creació a Catalunya, en general, i sobre el sector del llibre, en particular. En concret, l'estadística proporciona dades sobre la dimensió econòmica del sector a partir d'indicadors, com ara el finançament, el comerç exterior, l'ocupació, el PIB, el VAB, la despesa de les llars en cultura i les pràctiques culturals, entre d'altres.

- Federación de Gremios de Editores de España (2018). *Comercio interior del libro en España 2018*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España.
<https://www.federacioneditores.org/img/documentos/comercio_interior_2018.pdf>.

En aquest informe s'analitza la situació de les empreses editorials privades i agremiades a Espanya. L'estudi inclou dades desagregades per comunitats autònomes; d'aquí que sigui possible analitzar Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol. Entre les variables que s'inclouen a l'informe destaquen la xifra global de facturació per vendes de llibres en el comerç interior, així com les referides a l'oferta de llibres i la seva comercialització; l'ocupació del sector; la distribució geogràfica de la producció i de la distribució de llibres; la llengua d'edició; l'edició en format de butxaca i en nous suports; el preu dels llibres; els canals de

Les Estadístiques culturals de Catalunya proporcionen dades sobre la dimensió econòmica del sector

A Comerç interior del libro en España s'analitza la situació de les empreses editorials privades i agremiades a Espanya

comercialització, i la quantitat global pagada per drets d'autor. Des de fa uns anys, l'informe inclou un capítol sobre l'edició en format digital, atesa la seva importància actual. Globalment, l'informe tracta de reflectir la situació actual del mercat editorial i l'evolució i les tendències dels principals indicadors del sector.

- Generalitat de Catalunya (2018). *Fires dels llibres a Catalunya 2018*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
<https://issuu.com/icec_generalitat/docs/fires_llibre_18/37>.

Generalitat de Catalunya (2019). *Fires dels llibres a Catalunya 2019*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
<https://issuu.com/icec_generalitat/docs/fires_llibre_2019>.

Publicació anual en què es recull el Pla de fires mitjançant el qual l'Institut Català de les Empreses Culturals dona suport a les fires catalanes amb la doble finalitat de reforçar la indústria del llibre i acostar-la als públics, i fer visible el llibre en català i aranès. Comprèn al voltant de vint fires del llibre, que inclouen temàtiques tan diverses com el còmic i el manga, gèneres prou específics com el llibre vell de poesia, passant per l'infantil i juvenil, la muntanya, les terres de l'Ebre i les editorials independents. La meitat de les fires tenen lloc a Barcelona, i la resta en diferents punts del territori català. La llengua catalana és el denominador comú dels llibres de la Setmana, mentre que la dedicada al llibre d'ocasió té més de mig segle d'existència.

L'Institut Català de les Empreses Culturals dona suport a les fires catalanes amb la doble finalitat de reforçar la indústria del llibre i acostar-la als públics

Amb relació als hàbits lectors a Catalunya, cal destacar les publicacions que es recullen a continuació:

- Conecta (2019). *Informe de resultats. Hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya 2018*. Madrid: Conecta.
<https://issuu.com/icec_generalitat/docs/ha_bits_lectura_18>.

Aquest informe anual recull els hàbits de lectura (freqüència, tipologia), hàbits de compra (nombre, motivació, idioma) i els entorns de la lectura (biblioteques, Internet) a Catalunya. L'informe mostra com el percentatge total de lectors es manté a l'alça, i se situa en un 97,6 % de la població de catorze anys o més resident a Catalunya. El percentatge de lectors és lleugerament superior a la mitjana d'Espanya en tots els tipus de lectura excepte en xarxes socials. El 31,5 % de la població llegeix habitualment en català (qualsevol mitjà o suport).

El percentatge total de lectors es manté a l'alça, i se situa en un 97,6 %

- Gabinet Tècnic (2018). «Enquesta de participació cultural a Catalunya 2017». *DeCultura*, núm. 59.
<https://dadesculturals.gencat.cat/web/.content/dades_culturals/09_fu_lls_decultura/arxius/59_DeCultura_Plus_-_Participacio_2017.pdf>.

Igual que en edicions prèvies, l'*Enquesta de participació cultural 2017* té com a objectiu conèixer les pràctiques culturals i d'oci de la població catalana de més de catorze anys i les relaciona amb l'entorn

socioeconòmic de la persona entrevistada, la seva edat o la llengua d'ús, entre altres variables. Entre les pràctiques culturals analitzades s'inclou la lectura de llibres.

- Observatorio de la Lectura y el Libro (2018). *El sector del libro en España 2018*. Madrid: Observatorio de la Lectura y el Libro.
<<https://www.cegal.es/wp-content/uploads/2018/05/El-Sector-del-Libro-en-Espa%C3%B1a.-Abril-2018.pdf>>.

Publicació anual de l'Observatorio de la Lectura y el Libro del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Aquest informe recopila, analitza i compara les dades més rellevants sobre el llibre i la lectura a Espanya (estadístiques, enquestes i informes relatius a la producció, comercialització i lectura de llibres). De la mateixa manera que en altres estudis sobre el sector del llibre a Espanya, s'inclouen dades desagregades per comunitats autònomes que fan possible l'anàlisi de Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol.

L'Enquesta de participació cultural té com a objectiu conèixer les pràctiques culturals i d'oci de la població catalana de més de catorze anys

2.2 Projectes i grups

En el segon any des de la seva creació, l'any 2017, el Centre de Recerca en Informació, Comunicació i Cultura de la Universitat de Barcelona, adscrit a la Facultat d'Informació i Mitjans Audiovisuals d'aquesta universitat, ha seguit desenvolupant activitats molt diverses en l'àmbit dels hàbits lectors, el sector del llibre i les biblioteques.

Entre els grups de recerca reconeguts per la Generalitat de Catalunya destaca BIBES: Biblioteques, Educació i Societat (SGR 2017-520), liderat per Teresa Mañà de la Universitat de Barcelona. Entre les seves línies de recerca hi trobem les biblioteques de centres educatius, així com la gestió i l'avaluació de serveis bibliotecaris i d'informació.

També dins de l'àmbit universitari, el GRETEL (Grup de Recerca de Literatura Infantil i Juvenil i Educació Literària de la Universitat Autònoma de Barcelona), dirigit per Teresa Colomer fins a l'any 2019, té com a objectiu principal de recerca l'ús dels llibres infantils i juvenils per als aprenentatges literaris a l'escola obligatòria.

En l'àmbit dels projectes de recerca convé destacar, d'una banda, el projecte «Enseñar a leer literatura digital», liderat per Teresa Colomer i Ana María Margallo i finançat pel Programa Estatal de Investigación, Desarrollo e Innovación Orientada a los Retos de la Sociedad, vigent al llarg del període 2016-2019. D'altra banda, el projecte «Saberes conectados: redes de venta y circulación de impresos en España y Latinoamérica», finançat pel Programa Nacional de Promoción General del Conocimiento - Historia y Arte. Aquest darrer, liderat per Pedro Rueda i Mònica Baró i vigent al llarg del període 2018-2021, té per objectiu la identificació i l'anàlisi d'algunes de les xarxes, agents i circuits d'intercanvis d'impresos a Espanya.

Dels projectes de recerca convenen destacar «Enseñar a leer literatura digital» i «Saberes conectados: redes de venta y circulación de impresos en España y Latinoamérica»

2.3 Treballs i tesis

Entre les incorporacions més rellevants a la web de *Tesis Doctorals en Xarxa* (TDX) que s'han produït al llarg del 2018 i 2019 cal destacar:

- Agustí, Lluís (2018). *L'edició espanyola a l'exili de Mèxic: 1936-1956. Inventari i propostes de significat*. Direcció: Mònica Baró Llambias i Teresa Ferriz Roure. Barcelona: Departament de Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual de la Universitat de Barcelona. [<https://www.tdx.cat/handle/10803/667483#>](https://www.tdx.cat/handle/10803/667483#>).

La investigació analitza la participació d'exiliats republicans espanyols en el món editorial mexicà en el primer exili, fins a l'any 1956. A partir de la consulta de les primeres enumeracions bibliogràfiques, dels estudis sobre l'exili cultural i, sobretot, dels fons bibliogràfics en biblioteques patrimonials i d'investigació de Mèxic, els Estats Units i Espanya, així com de plataformes de llibres antics i de segona mà, la tesi construeix un cens contrastat i (quasi) definitiu de les empreses editorials —i les seves obres— creades pels espanyols refugiats durant aquests vint primers anys d'exili. A partir de la creació d'aquest cens complet d'editorials s'analitzen els models de negoci, la producció editorial en quantitat i qualitat, i les temàtiques publicades amb més freqüència. També s'analitza qui edita, per què s'edita i què s'edita, és a dir, els productes i les temàtiques, així com els noms de les empreses. Finalment, es proposa una evolució del grup dels exiliats a través de les seves activitats editorials.

- Comalat Navarra, Maite (2018). *El bibliobús, una oportunitat per a una societat xarxa. Anàlisi del servei a Espanya i recomanacions*. Direcció: Teresa Mañà. Barcelona: Departament de Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual de la Universitat de Barcelona. [<https://www.tdx.cat/handle/10803/664065#>](https://www.tdx.cat/handle/10803/664065#>).

La tesi analitza l'evolució dels bibliobusos a Espanya, presenta l'estat actual de la seva implantació i el funcionament a cadascuna de les comunitats autònomes, posant especial atenció a Catalunya, i elabora, amb tota la informació recollida, unes recomanacions d'actuació futures per assegurar-ne la viabilitat, millorar els nivells d'ús i ajudar a ampliar el nombre d'usuaris.

- Corro Iglesias, Cristina (2018). *Els llibres infantils al segle XXI*. Direcció: Teresa Colomer Martínez. Bellaterra: Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona. [<https://www.tdx.cat/handle/10803/665173#>](https://www.tdx.cat/handle/10803/665173#>).

L'objectiu principal de la investigació és caracteritzar els llibres infantils del segle XXI per a primers lectors, així com evidenciar l'evolució i els canvis produïts durant el període 1977-2013. El corpus a analitzar inclou

**De les tesis
convenen destacar:
L'edició espanyola a
l'exili de Mèxic: 1936-
1956; El bibliobús, una
oportunitat per a una
societat xarxa; Els
llibres infantils al
segle XXI...**

les obres més recomanades per la crítica especialitzada en el benentès que són les que poden revelar millor la qualitat i els pressupòsits educatius i literaris que configuren la literatura per a infants, així com les que més reflecteixen els canvis socioculturals i artístics que marquen les tendències evolutives de la producció. Els resultats obtinguts es comparen amb la caracterització de les obres feta per Colomer (1995) per veure'n l'evolució seguida i poder establir la competència literària del lector implícit que pressuposen els llibres del nou mil·lenni.

- Fernández de Gamboa Vázquez, Karla (2018). *A través del nuevo milenio y lo que el lector literario encontró allí. La narrativa infantil para lectores de 8 a 10 años*. Direcció: Teresa Colomer Martínez. Bellaterra: Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les Ciències Socials de la Universitat Autònoma de Barcelona.
<<https://ddd.uab.cat/record/203420>>.

L'objectiu principal de la tesi ha estat caracteritzar la narrativa infantil contemporània, publicada en el mercat espanyol entre 2003 i 2013, dirigida a lectors d'entre vuit i deu anys i identificar els canvis produïts en aquesta narrativa durant les últimes dècades. Els resultats evidencien, d'una banda, la construcció d'una narrativa infantil amb trets literaris més homogenis en totes les franges d'edat a les quals va dirigida que en dècades anteriors, atès que les innovacions experimentades durant la dècada de 1980 semblen haver-se consolidat. De l'altra, matisen les transformacions i renovacions dels elements constructius de la narrativa infantil del període anterior, canvis motivats especialment per la preponderància de l'àlbum i la influència de les tendències culturals postmodernes.

- Garví Ruiz, M. Consuelo (2018). *La educación musical como recurso para el desarrollo de los hábitos lectores en la educación secundaria obligatoria*. Direcció: Josep Gustems Carniceri Alba Ambròs. Barcelona: Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona.
<<https://tdx.cat/handle/10803/665838>>.

L'objectiu principal d'aquesta tesi és avaluar els efectes d'un programa d'audicions musicals en els hàbits lectors d'alumnes de primer de secundària. L'anàlisi de les dades, un cop duta a terme l'experiència, mostra com la música és percebuda pels alumnes com una activitat que crea estats propicis per al benestar, la tranquil·litat i la calma espiritual propiciadors de la lectura.

- Ikoff, Ventsislav (2018). *Mediación cultural entre Bulgaria y el mundo hispánico: la circulación de las traducciones literarias y sus mediadores (1882-2012)*. Direcció: Diana Roig Sanz i Maria del Pilar Estelrich i Arce. Barcelona: Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la Universitat Pompeu Fabra.
<<https://www.tdx.cat/handle/10803/462204>>.

**De les tesis
convenen destacar:
A través del nuevo
milenio y lo que el
lector literario
encontró allí. La
narrativa infantil para
lectores de 8 a 10
años; La educación
musical como recurso
para el desarrollo de
los hábitos lectores en
la educación
secundaria
obligatoria...**

Aquesta tesi doctoral analitza la circulació de traduccions literàries en format llibre entre Bulgària i el món hispànic (Espanya i Hispanoamèrica) durant el període situat entre 1882 i 2012. La investigació s'ocupa de tres aspectes de la traducció literària: els fluxos de traducció; el paper i les pràctiques dels mediadors culturals —traductors i editors— que van afavorir l'intercanvi cultural, i els factors culturals, polítics i econòmics que van determinar aquest intercanvi.

Al llarg dels darrers dos anys, 2018 i 2019, s'han seguit organitzant nombrosos congressos, jornades, seminaris i reunions científiques entorn de l'edició i els hàbits lectors a Catalunya

3 DIFUSIÓ I DIVULGACIÓ

3.1 Congressos, seminaris i reunions científiques

Al llarg dels darrers dos anys, 2018 i 2019, s'han seguit organitzant nombrosos congressos, jornades, seminaris i reunions científiques entorn de l'edició i els hàbits lectors a Catalunya. Com en altres edicions d'aquest anuari, es destaquen com a més rellevants o representatius de les dues temàtiques els que es recullen a continuació.

Quant a l'edició de llibres, del 3 al 5 d'octubre de 2018 es va celebrar a Barcelona la 36a Fira Internacional del Llibre, LIBER, en la qual es va posar un accent especial en la digitalització, l'audiollibre i l'autoedició. L'edició de 2018 de LIBER va servir per visualitzar la innovació, producció i internacionalització de la indústria del llibre, així com les relacions amb altres indústries o la creació literària.

Amb periodicitat anual cal destacar, com en edicions anteriors, la Setmana del Llibre en Català i la Fira Internacional de l'Edició Contemporània Arts Libris, que l'any 2019 varen celebrar la trenta-setena i desena edicions, respectivament. La primera s'ha consolidat com el gran esdeveniment de l'edició en català gràcies a haver assolit el seu objectiu principal: donar visibilitat als llibres, revistes i publicacions periòdiques en català; la segona va assolir la desena edició el 2019 i va presentar novetats importants. D'una banda, va expandir les activitats cap a altres espais i institucions de Barcelona, tot reforçant la seva vinculació amb la ciutat. D'altra banda, va reforçar la presència d'expositors internacionals, en particular iberoamericans, i va preparar una nova secció dedicada a la publicació digital. També en l'àmbit de les arts cal destacar el festival FLIC de literatura i arts destinat a tots els públics que l'any 2019 va celebrar la novena edició, amb un programa d'activitats imaginatives i d'altres de format més clàssic, com ara el debat entre joves sobre la seva afecció a la lectura —intensa i diversa— en un món cada cop més visual.

La 36a Fira Internacional del Llibre, LIBER, va posar un accent especial en la digitalització, l'audiollibre i l'autoedició

Amb caràcter també anual, la Fira del Llibre d'Ocasíó Antic i Modern, organitzada pel Gremi de Llibreters de Vell de Catalunya, va celebrar els anys 2018 i 2019, a mitjan del mes de setembre, la seixanta-setena i

seixanta-vuitena edicions, respectivament. Hi varen participar aproximadament unes trenta-sis llibreries que van aportar volums de totes les temàtiques i per a tots els gustos i edats, difícils de trobar a cap altre lloc. Amb només dues edicions (2018 i 2019), Litterarum Móra d'Ebre és una fira professional d'espectacles literaris en llengua catalana, impulsada per l'Ajuntament de Móra d'Ebre i la Institució de les Lletres Catalanes. L'any 2019 va ser mereixedora del Premi Nacional de Cultura atorgat pel Consell Nacional de la Cultura i les Arts.

En l'àmbit de la literatura per a infants i adolescents, cal destacar, d'una banda, el 34è i 35è Saló del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya, celebrat al mes d'abril i promogut pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (ClijCAT) amb l'objectiu de vincular el llibre amb el públic jove. I, de l'altra, el Món Llibre, el festival de literatura per a nenes i nens, en el qual més de cinquanta editorials de literatura infantil i juvenil apopen els infants a l'univers creatiu dels llibres i de la lectura. El Festival, en què col·laboren les biblioteques barcelonines i els espais del CCCB i del MACBA, va arribar el 2019 a la quinzena edició.

Per la seva banda, l'Associació Lectura Fàcil ha seguit organitzant trobades els anys 2018 i 2019. L'any 2019 es va celebrar la setena edició amb l'objectiu de donar a conèixer l'evolució de la lectura fàcil a nivell nacional i internacional en els darrers anys, i com l'accessibilitat als continguts s'està aplicant en àrees com la cultura o les administracions públiques.

Per acabar, en l'àmbit del foment de la lectura cal destacar la 7a Trobada dels Clubs de Lectura de la XBM que va tenir lloc a mitjans del mes de juny de 2019 i que en aquesta edició va aplegar més de mil tres-cents lectors i lectores de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona.

3.2 Exposicions

Igual que en altres edicions d'aquest anuari, cal destacar, en primer lloc, les exposicions que de manera directa o en col·laboració programa anualment el Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya. Entre les exposicions que han itinerat durant els anys 2018 i 2019 destaquen «Amparo Poch y Gascón, el compromís d'una dona lliure» i «Teresa Pàmies. Tot és en els llibres». La primera, inaugurada l'any 2018, en el marc commemoratiu de l'Any Amparo Poch, ha estat produïda per l'Institut Català de les Dones, Memorial Democràtic i Biblioteques de Catalunya. Es tracta d'un recorregut que rememora la figura de la doctora, periodista, sindicalista i feminista, una dona que va dedicar la vida a millorar la salut i els drets humans de les dones treballadores i els infants. La segona, produïda per la Institució de les Lletres Catalanes, amb la col·laboració del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya, l'Institut Català de les Dones i el Departament d'Educació, presenta un recorregut per la trajectòria vital de Teresa Pàmies a través dels seus llibres perquè, com ella mateixa acostumava a dir, «tot és en els llibres».

Litterarum Móra d'Ebre és una fira professional d'espectacles literaris en llengua catalana, l'any 2019 va ser mereixedora del Premi Nacional de Cultura

Entre les exposicions destaquen «Amparo Poch y Gascón, el compromís d'una dona lliure» i «Teresa Pàmies. Tot és en els llibres»

També el Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (CliJCAT) dissenya i ofereix exposicions que aborden diferents temes des del punt de vista de la literatura infantil i juvenil. Entre les diverses exposicions concebudes destaquen: «Aigua», en què s'explora aquests recurs des de diferents punts de vista i a partir d'una selecció de llibres per a totes les edats, o «Visca la revolució!», en la qual s'exposen tot un seguit de llibres amb personatges que decideixen revolucionar-se.

3.3 Premis

Atesa la diversitat i amplitud de les convocatòries literàries i accions adreçades a promoure els hàbits lectors, així com la creació literària, s'ha optat per fer un especial esment als premis adreçats a infants i adolescents, en tant que col·lectius clau per a la formació d'hàbits lectors i la creació literària. Entre els diversos premis atorgats en el territori català els anys 2018 i 2019, cal destacar:

- El **premi de literatura infantil Atrapallibres**, convocat pel CliJCAT amb el propòsit d'estimular en els infants la lectura d'imaginació.
- El **premi de literatura Protagonista Jove**, convocat també pel CliJCAT i adreçat als joves entre tretze i setze anys.
- El **premi El Vaixell de Vapor de literatura infantil**, atorgat per la Fundació Santa Maria (SM) i l'Editorial Cruïlla dirigit a la creació de literatura per a nens i nenes que fomenti el gust per la lectura i que els transmeti, amb qualitat literària, uns valors humans, socials, culturals o religiosos que ajudin a construir un món digne, ha tingut les trenta-quatre i trenta-cinquena edicions els anys 2018 i 2019.
- El **premi Gran Angular de literatura juvenil**, atorgat per SM i l'Editorial Cruïlla dirigit a la creació de literatura per a joves que fomenti el gust per la lectura i que els transmeti uns valors que ajudin a construir un món digne, ha tingut les vint-i-vuitena i vint-i-novena edicions els anys 2018 i 2019.
- Els **premis bones pràctiques de lectura fàcil**, convocats per l'Associació Lectura Fàcil amb l'objectiu de reconèixer entitats, escoles i biblioteques que, entre les seves activitats, promoguin la lectura mitjançant els materials de lectura fàcil.
- El **premi Boolino de narrativa infantil**, atorgat per la plataforma digital Boolino de recomanació de llibres infantils i juvenils dirigida a pares i nens, ha celebrat la quarta i cinquena edicions els anys 2018 i 2019.
- El **premi de crítica Serra d'Or**, en la categoria de literatura infantil i juvenil, és un guardó atorgat anualment per la revista *Serra d'Or*, editada per Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Entre els diversos premis atorgats en el territori català els anys 2018 i 2019, cal destacar:

Atrapallibres, Protagonista Jove, El Vaixell de Vapor, Gran Angular...

- El **premi Ramon Muntaner de literatura infantil** en llengua catalana forma part dels Premis Literaris de Girona i és atorgat per la Fundació Prudenci Bertrana. L'any 2019 va arribar a la trenta-quatre edició.
- El **premi de conte infantil il·lustrat Hospital Sant Joan de Déu**, convocat per l'Hospital i l'editorial Planeta, el 2019 va celebrar la vint-i-unena edició.
- El **premi Edebé de literatura infantil i juvenil**, concedit pel grup editorial especialitzat en continguts educatius, es convoca anualment des de l'any 1993 amb l'objectiu de promoure la creació d'obres per a nens i joves.
- El **premi de narrativa juvenil Joaquim Ruyra**, convocat per La Galera i la Fundació Enciclopèdia Catalana.

El fet més destacable de l'any és l'assistència de Catalunya com a convidada a la Fira Internacional del Llibre Infantil de Bolonya (Itàlia)

4 PUBLICACIONS

4.1 Edició

En l'àmbit de llibres per a infants i joves, igual que en edicions anteriors d'aquest anuari, cal destacar les revisions de Teresa Mañà sobre el panorama de la literatura infantil i juvenil a Catalunya a la revista *Serra d'Or*. L'any 2018 es publica una revisió del que va ser l'any 2017 per al llibre infantil català. En conjunt, es manté la consolidació del llibre il·lustrat i, sobretot, de l'àlbum. El fet més destacable de l'any és l'assistència com a convidat a la Fira Internacional del Llibre Infantil de Bolonya (Itàlia), la cita més important d'aquest gènere. La publicació de l'any 2019 revisa les iniciatives més rellevants de l'any en l'àmbit dels festivals, premis i novetats editorials. Cal destacar també en aquest àmbit, els treballs del GRETEL, en especial, de Cristina Corro, sobre el panorama de la literatura infantil digital a Espanya.

Un altre àmbit de recerca és el relatiu a les activitats d'edició, difusió i intercanvi internacional en el món del llibre i d'altres materials impresos, en què destaquen els treballs de Lluís Agustí i Pedro Rueda. Cal esmentar també les publicacions relatives a les estratègies publicitàries en el sector del llibre, amb autoria de Lluís Agustí, Mònica Baró i Pedro Rueda.

Pel que fa a l'estudi econòmic del sector editorial a Catalunya, cal destacar el treball de Xavier Cubeles sobre el sector del llibre a l'*Informe de la comunicació a Catalunya 2017-2018*, de l'Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona. L'anàlisi dels darrers anys mostra com Catalunya ha continuat ocupant un lloc de referència en els mercats de llibres en llengua catalana i castellana al conjunt de l'Estat, i també a escala internacional. Cubeles també constata una certa recuperació en la

Pel que fa a l'estudi econòmic del sector editorial a Catalunya, cal destacar el treball de Xavier Cubeles sobre el sector del llibre a l'Informe de la comunicació a Catalunya 2017-2018

producció editorial i les vendes de llibres en llengua catalana de les empreses de Catalunya del 2015 al 2016, que es va mantenir el 2017.

4.2 Hàbits lectors

En l'àmbit dels hàbits de lectura i compra de llibres cal destacar l'estudi elaborat per Conecta per encàrrec de l'Institut Català de les Empreses Culturals en el qual destaca que el 68,4 % de la població de catorze anys i més llegia llibres l'any 2018, tendència que es manté a l'alça observada els darrers anys. Per al 34,3 % de la població entrevistada, el català és la llengua habitual de lectura. Quant al suport, el 21,5 % de la població catalana llegia llibres tant en suport digital com imprès, almenys un cop al trimestre, i un 8,7 % llegia llibres únicament en format digital. Pel que fa a la compra de llibres, un 52,2 % dels entrevistats va declarar haver comprat algun llibre no de text el darrer any amb una mitjana de 9,7 llibres. Quant als més petits, el 87,2 % dels infants catalans de deu a tretze anys va llegir llibres per oci en el seu temps lliure, percentatge que s'incrementa fins al 93,8 % entre les nenes.

El treball titulat *Adolescents i lectura: el binomi fantàstic* de Joan Portell i Gisela Ruiz afronta el problema de la lectura durant l'adolescència. El contingut del llibre s'articula en cinc capítols que ofereixen una mirada completa de què és i què suposa l'adolescència, tant des d'un punt de vista fisiològic com social. El llibre es complementa amb una sèrie de títols bàsics que han reeixit entre els adolescents.

També en l'àmbit de la lectura infantil cal destacar l'estudi de Cristina Corro i Neus Real sobre formació de lectors literaris en l'educació infantil o el de Mireia Manresa sobre els efectes de les activitats escolars en hàbits i pràctiques lectores dels adolescents.

5 TENDÈNCIES

Dels apartats anteriors es desprèn, de la mateixa manera que en edicions anteriors d'aquest anuari, una tendència positiva en la producció de coneixement. D'una banda, segueix la producció d'estadístiques i estudis duts a terme o encarregats pel Departament de Cultura o pels agents més significatius del sector i, de l'altra, l'interès pel coneixement i anàlisi dels hàbits lectors de la població catalana, en especial dels col·lectius d'infants i joves, però també del sector editorial actual i d'altres èpoques.

El 68,4 % de la població de catorze anys i més llegia llibres l'any 2018, tendència que es manté a l'alça observada els darrers anys

El 87,2 % dels infants catalans de deu a tretze anys va llegir llibres per oci en el seu temps lliure, percentatge que s'incrementa fins al 93,8 % entre les nenes

6 BIBLIOGRAFIA

Agustí, L. (2018). «La obra editorial de Bartomeu Costa-Amic: posibles estrategias comerciales». En: Agustí, L.; Baró, M.; Rueda Ramírez, P. (ed.). *Edición y propaganda del libro: las estrategias publicitarias en España e Hispanoamérica, siglos XVII-XX*. Barcelona: Calambur. p. 111-138. ISSN/ISBN: 978-84-8359-435-3.

Agustí, L. (2018). *L'edició espanyola a l'exili de Mèxic: 1936-1956. Inventari i propostes de significat*. Barcelona: Departament de Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual de la Universitat de Barcelona. Tesi doctoral. <<https://www.tdx.cat/handle/10803/667483#>>.

Agustí, L.; Baró, M.; Rueda Ramírez, P. (ed.) (2018). *Edición y propaganda del libro: las estrategias publicitarias en España (siglos XVIII-XX)*. Barcelona: Calambur.

Colomer, T.; Manresa, M.; Ramada Prieto, L.; Reyes López, Lara (2018). *Narrativas literarias en educación infantil y primaria*. Madrid: Síntesis.

Conecta (2019). *Informe de resultats. Hàbits de lectura i compra de llibres a Catalunya 2018*. Madrid: Conecta. <https://issuu.com/icec_generalitat/docs/ha_bits_lectura_18>.

Correro, C. (2018). «Panorama de la literatura infantil digital en España». En: Barbosa da Silva, R.; Gobira, P.; Marinho, F. (ed.). *Múltiplas interfaces: livros digitais, criação artística e reflexões contemporâneas*. Belo Horizonte: Scriptum [ISBN: 978-85-9494-019-3].

Correro, C. (2019). «El libro-álbum, características y oportunidades para la educación literaria de niños y niñas». *Revista em aberto*, vol. 32, núm. 109, p. 43-57, Sept. 2019. ISSN: 2176- 6673. <<http://emaberto.inep.gov.br/index.php/emaberto/article/view/4430>>.

Correro, C.; Real, N. (ed.) (2019). *La formación de lectores literarios en la Educación Infantil*. Barcelona: Octaedro. ISBN 978-84-17667-56-6.

Cubeles, Xavier (2019). «El llibre». En: Civil i Serra, Marta; López, Bernat, (ed.). *Informe de la comunicació a Catalunya 2017-2018*. Bellaterra: Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona; Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Difusió, p. 227-240. (Col·lecció Lexikon Informes; 5). ISSN 2014-2773. <https://incom.uab.cat/informe/download/2017/informe_2017-2018.pdf>.

Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya (2018). *Estadístiques culturals de Catalunya 2018*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

<https://dadesculturals.gencat.cat/web/.content/sscc/gt/arxius_gt/Estadistiques-culturals-de-Catalunya-2018.pdf>.

— (2019). *Estadístiques culturals de Catalunya 2019*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.

<https://dadesculturals.gencat.cat/web/.content/sscc/gt/arxius_gt/Estadistiques-culturals-de-Catalunya-2019.pdf>.

Federación de Gremios de Editores de España (2018). *Comercio interior del libro en España 2018*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España.

<https://www.federacioneditores.org/img/documentos/comercio_interior_2018.pdf>.

Gabinet Tècnic (2018). «Enquesta de participació cultural a Catalunya 2017». *DeCultura*, núm. 59.

<https://dadesculturals.gencat.cat/web/.content/dades_culturals/09_fulls_decultura/arxius/59_DeCultura_Plus_Participacio_2017.pdf>.

Generalitat de Catalunya (2018). *Fires dels llibres a Catalunya 2018*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

<https://issuu.com/icec_generalitat/docs/fires_llibre_18/37>.

— (2019). *Fires dels llibres a Catalunya 2019*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. <https://issuu.com/icec_generalitat/docs/fires_llibre_2019>.

Manresa, Mireia (2018). «Adolescent reading habits: The effect of school activities on reading practices». En: Arizpe, Evelyn; Cliff-Hodges, Gabrielle (ed.). *Young People Reading. Empirical Research Across International Contexts*. Abingdon, Oxon; New York: Routledge, p. 123-136.

Mañà, T. (2018). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, núm. 703-704, p. 83-86.

— (2018). «Llibres infantils i juvenils. 2017, un any positiu». *Serra d'Or*, núm. 698 (febrer), p. 73-76.

— (2019). «Llibres per a infants i adolescents». *Serra d'Or*, núm. 715-716 (juliol-agost), p. 88-91.

— (2019). «Llibres per a infants i adolescents. 2018, l'any de les dones...». *Serra d'Or*, núm. 711, p. 72-76.

Observatorio de la Lectura y el Libro (2018). *El sector del libro en España 2018*. Madrid: Observatorio de la Lectura y el Libro.

<<https://www.cegal.es/wp-content/uploads/2018/05/El-Sector-del-Libro-en-Espa%C3%B1a.-Abril-2018.pdf>>.

Portell, J.; Ruiz, G. (2019). *Adolescents i lectura: el binomi fantàstic*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Ramada Prieto, L. (2018). «Infantil, digital, aumentada y virtual: los mil y un apellidos de una realidad literaria». *Diablotexto Digital*. Vol. 3, p. 8-31.
<<https://doi.org/10.7203/diablotexto>>

Real, N.; Corroero, C. (2018). «Valorar la literatura infantil digital: propuesta práctica para los mediadores». *Revista Textura- ULBRA* [Brasil], vol. 20, núm. 42, p. 8-33, jan./abril. ISSN: 2358- 0801.

Rueda Ramírez, P. (2018). «La venta de libros italianos en Madrid en tiempos de Felipe II: el catálogo de Simone Vassalini (1597)». *JLIS.it*, 9, 2 (2018). ISSN. DOI: JLIS.it. vol. 9, núm. 2, p. 280-293.

Rueda Ramírez, P. (2018). «Tendiendo la red textual: los intercambios culturales en el mundo atlántico hispánico». En: Iglesias Rodríguez, J. J.; García Bernal, J. J.; Díaz Blanco, J. M. (ed.) *Andalucía en el mundo atlántico moderno. Ciudades y redes*. Madrid: Sílex. Vol. 1, p. 623-644.

Rueda Ramírez, P. (2019). «Transfer of Knowledges: Written Culture and Books in the Hispanic Atlantic World». En: Doris Moreno (ed.). *The Complexity of Hispanic Religious Life in 16th-18-Century*. Leiden: Brill, p. 153-188.

Disponible a:

<https://revistes.ub.edu/index.php/Anuari-BLL/article/view/003>

Villarroya, Anna. «Estudis i recerca sobre edició i hàbits lectors a Catalunya (2018-2019)». *Anuari de Biblioteques, Llibres i Lectura*, vol. 6 (2020), p. 17-33.
DOI: 10.1344/ABLL.2020.6.003

[Llicència Creative Commons](#)

Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada
(by-nc-nd): No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat d'Informació
i Mitjans Audiovisuals

Centre de Recerca en Informació,
Comunicació i Cultura
UNIVERSITAT DE BARCELONA

ANUARI
DE BIBLIOTEQUES,
LLIBRES I LECTURA

ANUARI DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA 2020

Editors

Lluís Agustí
Maite Comalat

